

**БАГАТОВИМІРНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛІ СМИСЛОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДЛЯ СИСТЕМИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ**

Доценко С. І.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Запропонована методика багатовимірного аналізу моделі смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту на основі методології OLAP.

Постановка проблеми. Задача забезпечення раціонального використання енергетичних ресурсів організаціями та виробничими підприємствами є однією зі стратегічних задач Енергетичної стратегії України [1].

Вирішення цієї задачі покладається на системи енергетичного менеджменту. В той же час основною проблемою, яка виникає при формуванні таких систем є проблема моделювання об'єкта управління.

На рівні технологічних процесів задача управління вирішується формуванням відповідної автоматизованої системи управління технологічним процесом. В цьому випадку для технологічного процесу, як правило, розробляється відповідна математична модель, яка є основою для формування відповідної системи управління.

В той же час, на рівні підприємства, чи організації відповідну модель діяльності сформувавши не вдається. В цьому випадку застосовують засоби інформаційних технологій для структуризації рішення відповідної задачі. Одним з таких методів є метод формування факторної процесно-ресурсної моделі цілісної діяльності організації [2]. Однак ця модель не досліджувалася з застосуванням багатовимірного аналізу за методологією OLAP (On-Line Analytical Processing). Тому виникає задача проведення такого аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно [3]:

"Якщо компанія ставить перед собою завдання всебічного дослідження власної діяльності з метою оптимізації бізнесу, то при побудові ІС неодмінно виникне необхідність створити окремий репозитарій інформації, який використовується тільки для цілей управління бізнесом. Такий репозитарій називається системою зберігання аналітичних даних (СХАД) і будується, як правило, за технологією datawarehouse.

...Вони <дані> повинні також надавати можливість дослідження тенденцій за якісь періоди часу, тому, на відміну від оперативних даних, які безперервно оновлюються, дані в СХАД повинні представляти собою "моментальні знімки", зроблені через певні проміжки часу".

Модель цілісної смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту, яка запропонована у [2] забезпечує формування проектів майбутніх результатів діяльності (рис. 1), а також отриманих результатів у формі саме таких "моментальних знімків".

На рис. 2 наведено модель факторного процесно-ресурсного представлення смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту.

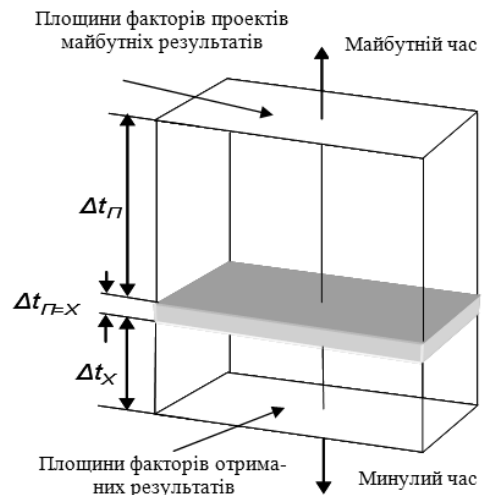

Рисунок 1 – Модель цілісної смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту

На рис. 2 наведено зміст факторів для цієї моделі згідно [2].

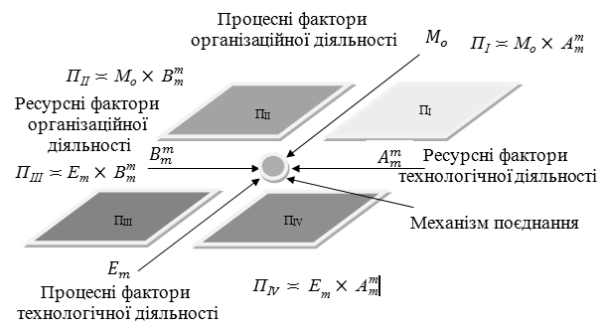

Рисунок 2 – Модель факторного процесно-ресурсного представлення смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту

- Фактори цієї моделі мають наступний зміст [2]:
- елементи множини M_o :
    - управління (енергетичний менеджмент за ДСТУ 4472:2005, ДСТУ 4715:2007 ($M_{ДСТУ\ мен.}$));
    - енергетичний менеджмент за ISO 50001:2011 ($M_{iso50.}$);
    - регулювання (методологія закону України Про енергозбереження) ($M_{зак.}$);
    - контролювання (енергетичний аудит ДСТУ 4713:2005, аудит СЕМ ДСТУ 5077:2008) ($M_{ДСТУ\ ауд.}$);
  - елементи множини B_n :
    - місію, політику діяльності B_n ;

- стратегію діяльності B_c ;
- цілі діяльності $B_{ц}$;
- задачі діяльності B_3 ;
- показники діяльності $B_{пок}$;
- елементи множини A_m^m :
  - фінансові активи $A_{ф}$;
  - матеріальні активи A_m ;
  - не матеріальні активи $A_{нм}$;
  - персонал $A_{под}$;
  - енергетичні ресурси A_e ;
- елементи множини E_m :
  - закупівля та виробництво енергоресурсів ($E_{зак}$);
  - постачання енергоресурсів ($E_{пост}$);
  - зберігання ($E_{зб}$);
  - перетворення ($E_{пер}$);
  - споживання ($E_{спож}$);
  - втрати ($E_{втр}$).

Мета статті. Мета статті полягає в розробці методу аналізу запропонованої моделі цілісної смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту. Цей аналіз повинен забезпечити вирішення задачі прийняття рішень енергоменеджером.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні задачі дослідження:

1. Проаналізувати існуючі методи багатовимірного аналізу даних.
2. На основі обраного методу багатовимірного аналізу робити варіанти аналізу та синтезу елементів моделі факторного процесно-ресурсного представлення смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту.

Основні матеріали дослідження. Згідно [3]:

"СХАД, цілком ймовірно, містять дуже великі обсяги даних, не всі з яких необхідні всім користувачам. Тому широке визнання отримала концепція місцевих "вітрин даних" (data marts). Така вітрина даних є деякою підмножиною даних підприємства, які необхідні для конкретних підрозділів, або для виконання конкретних бізнес-функцій, або для конкретних випадків застосування".

Запропоновану в [2] модель факторного процесно-ресурсного представлення смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту (рис. 2) можливим є представити у формі вітрини *знань*, на відміну від "вітрин даних". Відмінність полягає в тому, що елементи множин $\Pi_I - \Pi_{IV}$ у формі відповідних під вітрин представляють цілком визначені знання для визначеної предметної області. Виникає питання, як аналізувати знання, які представлено у цих під вітринах?

В [3] запропоновано наступну послідовність прийняття рішень: "Бізнес-аналітики зазвичай ділять процес прийняття рішень на три основних підпроцеси:

- пошук і відбір даних, орієнтований на виявлення основних проблемних областей;
- аналіз і підтвердження, що включає перевірку отриманих результатів пошуку і більш детальне їх опис;
- представлення результатів, що полягає в передачі результатів пошуку у відповідній формі споживачам, які приймають рішення".

Для дослідження моделі *цілісної* смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту за рисунком 1 пропонується застосовувати технологію OLAP.

В [3] цю технологію визначають наступним чином:

"Діалогова аналітична обробка (OLAP) являє собою просто швидкий спосіб розгляду і аналізу графічної інформації (малюнків, схем. Креслень) в будь-якому аспекті, без необхідності заздалегідь вказувати необхідний кут зору і точний рівень деталізації. Іншими словами, OLAP - це технологія, яка пропонує швидкий доступ до багатовимірної інформації для використання в широкому контексті управління бізнесом.

"Багатомірність" може здатися дуже відверненою концепцією, але це слово просто висловлює образ думок звичайної людини. Найкращий спосіб проілюструвати багатовимірні проекції - уявити тривимірний куб".

Залишається з'ясувати якими саме перерізами перетинати запропоновану модель "куба".

Перетини для відповідних моментів часу, які формують площини моделей факторного процесно-ресурсного представлення смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту формують проекти майбутніх результатів діяльності. В той же час, для будь-якої з цих площин можливим є аналіз знань, які сформовано за рахунок причинно-наслідкових відносин поміж факторами, саме:

$$\Pi_I \approx M_o \times A_m^m; \quad (1)$$

$$\Pi_{II} \approx M_o \times B_m^m; \quad (2)$$

$$\Pi_{III} \approx E_m \times B_m^m; \quad (3)$$

$$\Pi_{IV} \approx E_m \times A_m^m. \quad (4)$$

Елементи площини Π_I за змістом, встановлюють значення ресурсних факторів технологічної діяльності, які необхідно застосовувати для реалізації відповідних методологій M_o .

Елементи площини Π_{II} за змістом, встановлюють значення ресурсних факторів організаційної діяльності, які необхідно застосовувати для реалізації відповідних методологій M_o .

Таким чином, реалізація будь-якої методології з M_o потребує залучення ресурсних факторів, як організаційної так і технологічної діяльності. Виходячи з цього реалізацію будь-якої методології з M_o можливим є представити як:

$$M_o \approx A_m^m \triangleright B_m^m \quad (5)$$

Де знак $\triangleright$ знак діалектичної єдності для множин та їх елементів у формі "загальне" $\triangleright$ "одиничне".

На рис. 3 наведено варіант такого аналізу (пунктирна лінія в площинах $\Pi_I - \Pi_{II}$).

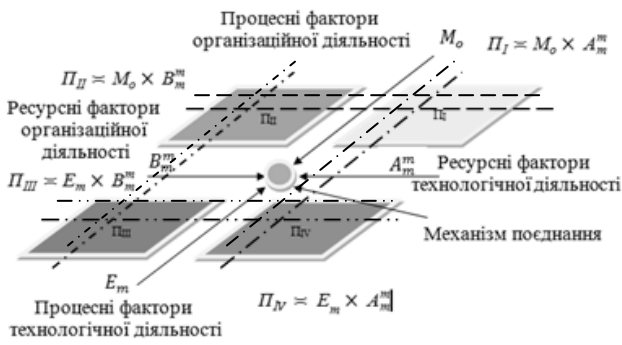

Рисунок 3 – Варіанти перетинів для визначення змісту елементів множин A_m^m, B_m^m, E_m

Елементи площини P_{IV} за змістом, встановлюють значення ресурсних факторів технологічної діяльності, які необхідно застосовувати для реалізації відповідних енерготехнологічних процесів E_m .

Елементи площини P_{III} за змістом, встановлюють значення ресурсних факторів організаційної діяльності, які необхідно застосовувати для реалізації відповідних енерготехнологічних процесів E_m .

Таким чином, реалізація будь-якого енерготехнологічного процесу з E_m потребує залучення ресурсних факторів, як організаційної так і технологічної діяльності.

Виходячи з цього реалізацію будь-якої методології з E_m можливим є представити як:

$$E_m = A_m^m \times B_m^m \quad (6)$$

В той же час, зміст елементів множини ресурсних факторів організаційної діяльності B_m^m визначається змістом факторів, який визначено з одного боку у відповідних методологіях з множини M_o , а з іншого боку E_m . На рисунку 3 наведено приклад такого перетину. Аналогічним чином формуються елементи множини A_m^m . Слід відзначити, що для даної моделі важливим є питання про послідовність визначення змісту цих елементів. На рис. 4 наведено діаграму декомпозиції процесу формування елементів моделі.

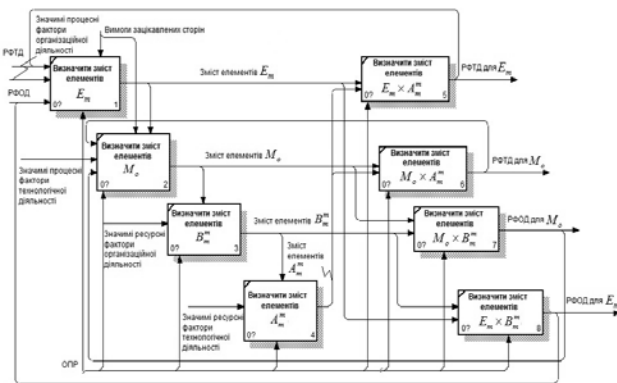

Рисунок 4 – Діаграма декомпозиції процесу формування елементів моделі

Застосована у даній статті методологія багатовимірної аналізу (технологія OLAP) для моделі ціліс-

ної смислової діяльності з енергетичного менеджменту забезпечує синтез складу та змісту усіх її елементів.

Висновки

1. Виконано аналіз існуючих методів багатовимірної аналізу даних.

2. На основі обраного методу багатовимірної аналізу (технологія OLAP) розроблено варіанти аналізу та синтезу елементів моделі факторного процесно-ресурсного представлення смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту.

3. Визначення складу та змісту відповідних елементів моделі факторного процесно-ресурсного представлення смислової діяльності для системи енергетичного менеджменту здійснюється у певному порядку, який визначено діаграмою декомпозиції.

Список використаних джерел

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року" від 24.07.2013 № 1071-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1071-2013-%D1%80/paran6#n6>.

2. Доценко С. І. Методологія декомпозиції змісту організаційних задач енергетичної діяльності підприємств / Доценко С. І. // Вісник ХНТУСГ "Проблеми енергозабезпечення та енергозбереження в АПК України" — Харків : 2011. Вип.117. — Т. 2 — С.3-5.

3. Технологія OLAP в системах дослідження бізнесу [Електронний ресурс] // Технологія Клиент-Сервер 1997/4. — Режим доступу: <http://www.kpress.ru/CS/1997/4/olap/olap.asp>.

Аннотація

МНОГОМЕРНЫЙ АНАЛИЗ МОДЕЛИ СМЫСЛОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЛЯ СИСТЕМЫ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Доценко С. И.

Предложена методика многомерного анализа модели смысловой деятельности для системы энергетического менеджмента на основе методологии OLAP.

Abstract

MULTIDIMENSIONAL ANALYSIS MODEL OF SENSE OF ACTION FOR SIS THEMES ENERGY MANAGEMENT

S. Dotsenko

The technique of multivariate analysis model semantic operations for the system energy-gy management based on OLAP methodology.